

פרשיות בהר ובזוקתי התשע"ז

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. ויקרא פרק כה, א-ג

(א) וידבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר: (ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה': (ג) שש שנים תנרע שדה ושש שנים תזמר פרמך ואספת את-תבואתה: (ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדה לא תנרע וכרמך לא תזמר: (ה) את ספיח קצירך לא תקצור ואת-ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ: (ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: (ז) ולבהמתך ולתיה אשר בארצך תהיה כל-תבואתה לאכל: (ח) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה: (ט) והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם: (י) וקדשם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוור בארץ לכל-ישוביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל-אחוזתו ואיש אל-משפחתו תשובו: (יא) יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את-ספיחיך ולא תבצרו את-נזיריך: (יב) כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן-השדה תאכלו את-תבואתה: (יג) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל-אחוזתו: (יד) וכי-תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל-תוננו איש את-אחיו: (טו) במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני-תבואת ימכר-ך: (טז) לפיו רב השנים תרבה מקנתו ולפלי מעט השנים תמעט מקנתו כי מספר תבואת הוא מכר-ך: (יז) ולא תוננו איש את-עמיתו ונראת מאלהיך כי אני ה' אלהיכם: (יח) ועשיתם את-חקתי ואת-משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על-הארץ לבטח: (יט) ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: (כ) וכי תאמרו מה-נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את-תבואתנו: (כא) וצויתי את-ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את-התבואה לשלש השנים: (כב) וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן-התבואה ישן עדו השנה התשיעית עד-בוא תבואתה תאכלו ישן: (כג) והארץ לא תמכר לצממת פי-לי הארץ פי-גרים ותושבים אתם עמדי: (כד) ובכל ארץ אהזנתכם גאלה תתנו לארץ: ס... (מז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: (מח) אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: (מט) או-דדו או בודדו יגאלנו או-משאר בשרו משפחתו יגאלנו או-השיגה ידו ונגאל: (נ) וחסב עם-קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה גסר ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו: (נא) אם-עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו ממספר מקנתו: (נב) ואם-מעט נשאר בשנים עד-שנת היבל וחסב-לו כפי שניו ישיב את-גאלתו: (נג) כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא-ירדנו בפרו לעיניך: (נד) ואם-לא יגאל בגלה ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו: (נה) פי-לי בני-ישראל עבדים עבדי ה' אשר-הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם:

2. דברים פרק טו, א-ו

(א) מקץ שבע-שנים תעשה שמטה: (ב) וזה דבר השמטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר יגשה ברעהו לא-יגש את-רעהו ואת-אחיו פי-קרא שמטה לה': (ג) את-הנכרי תגש ואשר יהיה לך את-אחיה תשמט ידך: (ד) אפס כי לא יהיה בך אביון כי-כרד יברכה ה' בארץ אשר ה' אלהיך נתן-לך נחלה לרשתה: ...

3. חזקוני דברים פרשת ראה פרק טו

(ב) וזה דבר השמטה אפילו דבר השמיטה משמטת אם אדם חייב לחבירו שבועה השביעית משמטת. שמוט כל בעל משה ידו מלוה היא משמטת ולא גזל ופקדון. לא-יגש המשה את רעהו ואת אחיו כי קרא הלוה שמטה לשדותיו לשם שמים ואין לו במה יפרע ואינו זורע ואינו קוצר, אבל בשאר שנים אדם זורע וקוצר ואם המלוה דוחקו אומר לו המתן לי עד שאמכור את תבואתי. כי קרא שמטה כי פגע זמן השמטה לשון מקרא קודש.

(ג) את הנכרי שזורע וקוצר ובוצר שיכול למכור ולשלם אותו תגש. את אחיך תשמט ידך ולא המוסר שטרותיו לב"ד מכאן אמרו הלל הזקן התקין פרוסבול מפני תקון העולם שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה, וזהו גופו של פרוסבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין והעדים חותמין למטה ושוב אין שמטה משמטת הלואתו שהרי כאילו גבו ב"ד חובו של זה ולא קרינן ביה לא יגוש.

4. ר' יוסף בכור שור דברים פרשת ראה פרק טו פסוק ג

(ג) ואשר יהיה לך את אחיך: פרט למוסר שטרותיו לב"ד שאין לו על אחיו כלום אלא לב"ד. ופרט למלוה שיש לו משכון, שאין לו ביד אחיו כלום. שהרי יש לו משכון, ואף לא קרינן [ביה] "לא יגוש". אבל את הנכרי תגוש: שהנכרי זורע וקוצר ובוצר ויכול לשלם ולפרוע, אבל אחיך לא חרש וזרע ולא קצר, במה ישלם? (ב) כי קרא אחיך שמיטה לשדותיו לה' לשם שמים, ואין לו במה יפרע.

5. משנה מסכת שביעית פרק י

(א) שביעית, משמטת את המלנה בשטר ושללא בשטר. הקפת הקנות, אינה משמטת. ואם עשאה מלנה, הרי זו משמטת. שכר שכיר, אינו משמט. ואם עשאו מלנה, הרי זה משמט. ...
(ב) ... האונס, והמפטה, והמוציא שם רע, וכל מעשה בית דין, אינן משמטין. המלנה על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין, אינן משמטין:

6. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק י הלכה ב (ידיד נפש)

מתני' פרוזבול אם כתב פרוזבול על ההלוואה אינו משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה (דברים טו, טז) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר וגו' התקין הלל פרוזבול. זהו גופו של פרוזבול, מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמין למטן או העדים. גמ' מיכן מהפסוק "את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך". סמכו לפרוזבול שהוא מן התורה. ופרוזבול דבר תורה? בתמיה! הרי זה תנתן חכמים! ועונה כשהתקין הלל, סמכוהו לדבר תורה ואמר, כמו שהתורה מיעטה את המוסר שטרותיו לבית דין, תיקן הלל שאם מסר חובו לבית דין, אינו משמט. אמר ר' חונה, קשייתא קומי הקשייתי לפני רבי יעקב בר אהא, כמאן דאמר למי שאומר מעשרות שחיוב מעשרות בזמן בית שני הוא מדבר תורה, אם כך גם שמיטה הוא דבר תורה כמו שאר המצוות התלויות בארץ, וקשה והלל מתקין על האם הלל תיקן כנגד דבר תורה? אמר רבי יוסי מה קשה לרבי חונה וכי משעה שגלו ישראל לבבל לא נפטרו מן המצוות התלויות בארץ? וכמו שפטורים מתרומות ומעשרות, פטורים מדיני שמיטה! אבל הגמרא דוחה את זה והשמט כספים הוא חובת הגוף ולא חובת הקרקע, ולכן דבר תורה וחזרת הקושיא למקומה? ועונה דיני שמיטת כספים נהגת דבר תורה, השמט כספים נהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. תמו אמרין בבבל אמרו אפילו כמאן דאמר מעשרות בזמן הבית השני דבר תורה, מודה בשמיטה שהיא מדבריהן. דתני "זה דבר השמיטה שמוט". רבי אומר, שני שמיטין הללו, שמיטה ויובל. בשעה שהיובל נהג דיני יובל, ושב איש לביתו ולאחוזתו, שהקרקעות חוזרות לבעליהן שמיטה נהגת דבר תורה. פסקו היובליות בזמן בית שני שהלק גדול מהאומה הישראלית היו בגלות בדין היובל (ויקרא כה, י) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה, ודורשים: בזמן שיושביה עליה, לא בזמן שגלו מתוכה. היו עליה כלומר, בזמן שהיו גרים בארץ אבל היו מעורבבין, שבת יהודה פבנימן ושבני שבט יהודה גרו בארץ בנימין, וכן להפך יכול יהו היובליות נהגין, תלמוד לומר יושביה, לכל יושביה נמצאת אומר, פיון שגלו שבת ראובן וגד ונחצי שבט המנשה בטלו היובליות.

7. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לז עמוד ב משנה מסכת גיטין פרק ד:ג

הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם:

8. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לו עמוד א

הלל התקין פרוסבול וכו'. תנן התם: פרוסבול אינו משמט, זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן, שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם

לבבך בליעל וגו', עמד והתקין פרוסבול; וזה הוא גופו של פרוסבול: מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה, והדיינים חותמים למטה או העדים. ומי איכא מידי, דמדאורייתא משמטא שביעית, והתקין הלל דלא משמטא? אמר אביי: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא; דתניא, רבי אומר: וזה דבר השמיטה שמוט - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע - אתה משמט כספים, בזמן שאי אתה משמט קרקע - אי אתה משמט כספים; תלמוד בבלי מסכת גיטין דף לו עמוד ב' ותקינן רבנן דתשמט זכר לשביעית. ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, עמד והתקין פרוסבול. ומי איכא מידי, דמדאורייתא לא משמטא שביעית, ותקינן רבנן דתשמט? אמר אביי: שב ואל תעשה הוא.

9. רש"י מסכת גיטין דף לו עמוד א

בשביעית בזמן הזה - והלל כרבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא ואף על גב דהלל בבית שני הוה סבירא ליה לאביי דבבית שני הואיל ולא היה יובל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרינן בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר ומצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית אבל בת"כ ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת.

בזמן שאי אתה משמט קרקע - כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ.

10. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף לב עמוד ב הברותא

עוד מקשים על התנא שסובר שקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא. והא כתיב: "אשר ירשו אבותיך וירשתה", ומוכח מזה שצריך לחזור ולקדש והיינו משום שלא קידשה לעתיד לבא? הכי קאמר: כיון דירשו אבותיך! ירשת אתה מכח אותה קדושה, ואין צריך לחזור ולקדש. ומתמהינן אברייתא דלעיל, שאומרת שבימי עזרא מנו שמיטים ויובלות. בימי עזרא שמיטין ויובלות?! השתא משגלו ר"ק שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בימי סנחריב, ועדיין שאר ישראל במקומם בטלו יובלות! בימי עזרא, דכתיב ביה: "כל הקהל כאחד [שעלו מן הגולה] ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים", שלא היו אפילו עשירית מישראל ושאר ישראל בגלותם היו - הוה מני?! דתניא: משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות, שנאמר: "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה": בזמן שכל יושביה - כלומר: כל ישראל - עליה, אז נוהג יובל ולא בזמן שגלו מקצתן! יכול, שאם היו כל יושביה יחד בארץ, שהיה שבט בנימין ביהודה, ושבט יהודה בבנימין יהא יובל נוהג? תלמוד לומר: "לכל יושביה" - בזמן שיושביה כתיקונן, ולא בזמן שהן מעורבין! ואם כן קשה, איך אפשר שבימי עזרא שלא היו כל יושביה עליה, מנו שמיטין ויובלות? אמר רב נחמן בר יצחק: מה שאמרו בברייתא שבימי עזרא "מנו שמיטין ויובלות" אין הכוונה שמנו יובלות לנהוג בהם שחרור עבדים וחזרת מכת שדות אחוזה לבעליהן, אלא לענין אחר: בזמן, שהשמיטה [שנוהגת אף שאין כל יושביה עליה] מנינה תלוי במנין היובל, שאין שנת היובל נמנית כשנה ראשונה לשמיטה שלאחריו, אלא מונים שנה ראשונה לשמיטה אחר שנת היובל, ולענין זה מנו היובלות.

11. רש"י סנהדרין דף כו.

פוקו זרעו בשביעית - שביעית בזמן הזה דרבנן, דבטלה קדושת הארץ.

12. שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן סז סעיף א

אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג. ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה, בכל מקום. הגה: (רמב"ם פ"ט מה' שמיטה שער מ"ה והר"ן בשם י"א) כן הוא הסכמת הפוסקים. אבל י"א דאין שמיטה נוהגת בזמן הזה; ונראה שעליהם סמכו במדינות אלו, שאין נוהגים דין שמיטה כלל בזמן הזה, והמנהג היו נוהגים עדין בזמן הרא"ש, כמו שכתוב בתשובה (הטור ס"ה הביאו) שהיה צווח ככרוכיא לבטל המנהג, ולא אשגחו ביה, וכבר כתבו גם כן האחרונים ז"ל (בד"מ ס"ה הביאו) טעם למנהג שאין נוהגין שמיטה כמבואר בדברי מהרי"ק שורש צ"ב ומהר"ר איסרלן בת"ה סימן ש"ד ובמהרי"ל, ואין לדקדק אחריהם. ובחשבון שנת השמיטה נפלה מחלוקת, והעיקר ששנת ש"כ ושנת ש"ז היתה שמיטה, ואם כן יהיה שנת של"ד הבע"ל שמיטה, יהי רצון שיבנה בית המקדש ויחזרו אז למנות שמיטין ויובלות כי יבא של"ה (בראשית מט, יא) לפרט.

13. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות סימן שלא סעיף יט

... שנת השמיטה כולה הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל. ... וי"א אם עובד כוכבים מכר פירות בשביעית לישראל, וגמר מלאכתו ביד ישראל, (חייבים בתרומה ומעשר, ומפריש מעשר עני כדין עמון ומואב) (ב"י וכן כתב כפתור ופרח).

14. שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן סז סעיף א

אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג. ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה, בכל מקום. הגה: (רמב"ם פ"ט מה' שמטה שער מ"ה והר"ן בשם י"א) כן הוא הסכמת הפוסקים. אבל י"א דאין שמיטה נוהגת בזמן הזה; ונראה שעליהם סמכו במדינות אלו, שאין נוהגים דין שמיטה כלל בזמן הזה, והמנהג היו נוהגים עדין בזמן הרא"ש, כמו שכתוב בתשובה (הטור ס"ה הביאו) שהיה צווח ככרוכיא לבטל המנהג, ולא אשגחו ביה, וכבר כתבו גם כן האחרונים ז"ל (בד"מ ס"ה הביאו) טעם למנהג שאין נוהגין שמיטה כמבואר בדברי מהרי"ק שורש צ"ב ומהר"ר איסרלן בת"ה סימן ש"ד ובמהרי"ל, ואין לדקדק אחריהם. ובחשבון שנת השמיטה נפלה מחלוקת, והעיקר ששנת ש"כ ושנת ש"ז היתה שמיטה, ואם כן יהיה שנת של"ד הבע"ל שמיטה, יהי רצון שיבנה בית המקדש ויחזרו אז למנות שמיטין ויובלות כי יבא של"ה (בראשית מט, יא) לפרט.

15. סמ"ע על שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלואה סימן סז סעיף א

א] אין שמיטת כספים נוהגת כו'. בפרשת ראה [דברים ט"ו א' - ג'] כתיב מקץ שבע שנים תעשה שמטה. וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה'. את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך. וילפינן [גיטין ל"ו ע"א] מדכתיב וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו כו', שבשתי שמיטות הכתוב מדבר, בשמיטת קרקעות והיינו יובל שאינו נוהג בו אלא השמטת קרקעות שהיו חוזרין לבעליהן, ובשמיטת כספים דנשמטה ההלואה מהמלוה, והוקשו להדדי לומר שבזמן שאין שמיטת קרקעות [דהוא היובל] נוהג, דהיינו בזמן שאין כל יושביה בארץ ישראל, וכמו שכתוב ביובל [ויקרא כ"ה י'] וקראתם דרור בארץ לכל יושביה, שמיטת כספים גם כן אינה נוהגת:

ב] ומדברי סופרים שתהא כו'. וטעמם כדי שלא תשתכח תורת שביעית מישראל, אבל חרישה זוריעה לא אסרו בשביעית וביובל כדי שלא תשתכח, שלא היו רוב הציבור יכולין לעמוד בו ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים שביעית ויובל, כן כתבו התוס' בפרק השולח [דף ל"ו ע"ב ד"ה ותקון ע"ש]. דדוקא בזמן שהיה שמיטה ויובל נוהג מן התורה היתה מקוימת בהן הברכה לגדל בשנה שישית לשלש שנים. ולע"ד היה נראה טעם אחר, והוא, דכיון דקדושתן תלויה בארץ ולא שייכא בחו"ל, וכיון דלא שייכא לעשות בהו דבר בחו"ל, גם בא"י לא תיקנוהו, משא"כ שמיטת כספים שהיא חובת הגוף, וק"ל. ועיין בפירוש רש"י שם ע"א [ד"ה אי אתה], וגם עיין בפרישה מה שכתבתי כאן [סעיף ג']:

16. ביאור הגר"א חושן משפט סימן סז -

[ד] בכ"מ. דהשמטת כספים אין חילוק בין א"י לח"ל כמ"ש בקדושין ל"ח ב' וה"ה בזה"ז כמ"ש בירושלמי פ' בתרא דשביעית הל' ג' ע"ש וכן בהרבה מקומות בגמ' גטין לז ב' אבא בר מרתא כו' כי אתא לקמיה דרב כו' ושם ע"א רב אשי מקני כו' ובכמה מקומות:

(ליקוט) ירושלמי. א"ר הונא קשייתא קומי ר' יעקב בר אחא כמ"ד מעשרות מד"ת והלל מתקין על ד"ת א"ר יוסי וכי משעה שגלו לבבל לא נפטרו מן המצות התלויות בארץ ופרי' והשמטת כספים נוהג בין בארץ בין בח"ל ד"ת חזר ר' יוסי ואמר וזה דבר השמטה שמוט בשעה שהשמטה נוהגת ד"ת השמטת כספים נוהגת בין בארץ בין בח"ל ד"ת ובשעה שהשמטה נוהגת מדבריהם השמטת כספים נוהגת בין בארץ בין בח"ל מדבריהם תמן אמרין אפי' כמ"ד מעשרות ד"ת מודה בשמיטה שהיא מדבריהם דתני וזה דבר השמטה שמוט ר' אומר שני שמיטין הללו שמיטה ויובל בשעה שהיובל נוהג שמיטה נוהג ד"ת פסקו יובלות שמיטה נוהגת מדבריהן כו' (ע"כ):

[ה] אבל י"א. הוא הרז"ה שכ' דוקא בזמן שהיובל נוהג מדרבנן שיובל ושמיטה קשר שאין נפרד הוא והיו נוהגין יובל עד שבטלו ב"ד וכ' דשמטה צריך ג"כ קדוש ב"ד והוא בכלל מ"ש

שנים אתה מקדש ועתוס' דערכין י"ג א' ד"ה הנך כו' וע"ש בסה"ת שמ"ה והרמב"ן דחה דבריו וס"ל דאפ"י מדאורייתא נוהג כרבנן וכפרש"י דרבא פליג על אב"י בהא וע"ש:

17. ביאור הגר"א יורה דעה סימן שלא ס"ק ו

(ליקוט) בזה"ז כו'. בסה"ת... הנח לתרומה בזה"ז דרבנן ול"ק קסבר תרומה כו' **משמע דהכי הלכתא** וכן ר' יוחנן אליבא דרבנן וכ"ש דקדושת יהושע בטלה שהרי ר' התיר בית שאן וכמש"ש וכתב ומ"מ קדושת הבית וירושלים לא בטלה קדושה ראשונה כמ"ש בסוף זבחים וספ"ק דמגילה וכן ס"ל לר' יוחנן בזבחים ק"ז... ומהנ"ל מוכח שהוא מדרבנן וא"כ דברי רמב"ם מוכרחים ועוד כתב **בשביעית בזה"ז** וכתב ובזה מתורץ קושית תוס' דסנהדרין כ"ו א' ד"ה אגיסטון כו' ומש"ש פוקו כו' משום ארנונא היינו אפ"י בקרקע ישראל (ע"כ):

18. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כד עמוד ב

משנה - ואלו הן הפסולין, המשחק בקבאי, ... וסוחר שביעית. אמר רבי שמעון, בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית. משרבו האנסין, חזרו לקרותן סוחר שביעית. אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שאין להם אמונות אלא היא, אבל יש להן אמונות שלא היא, כשרין:

19. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

ומאי נינהו - ארנונא. כדמכריז רבי ינאי: פוקו ^{צ"א לשדות} וזרעו בשביעית, משום ארנונא. חזרו לומר: אוספין - כשרין, סוחרין - פסולין.

20. רש"י מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

ואזלי עניים אספי להו - בשביל המעות, והווי להו סוחר שביעית, ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה (עבודה זרה סב, א), והכי משמע מתניתין: בתחלה לאלו הפסולין עכשיו משום סוחר שביעית, היו קורין אותן אוספי שביעית - וכשרין, משרבו האנסין חזרו לקרות את האוספין סוחרין - ופסולין. **ארנונא** - מס שגובה המלך מן התבואות כך וכך כורין מן השדה לשנה. פוקו זרעו בשביעית - שביעית בזמן הזה דרבנן, דבטלה קדושת הארץ.

21. רבינו חננאל מסכת מועד קטן דף ב עמוד ב

אלא בשביעית בין למ"ד משקה מים לזרעים חייב משום זורע. ובין למ"ד חייב משום חורש תרווייהו חרישה וזריעה בשביעית אסירי היכי שרו ופירק אב"י בשביעית בזמן הזה. ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט כתיב שמיטה וכתוב שמוט בב' שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים. בזמן שאתה משמט קרקע כו' והאידינא דאין שמיטה בקרקע שא"י בידי עובדי כוכבים היא. שביעית בזמן הזה דרבנן ובמקום פסידא שרו רבנן.

22. ספר התרומות שער מה R. Samuel haSardi was born 1190 contemporary of Nachmanides, lived in Barcelona.

גם ה"ר זרחיה בתשובתו פסק שאינו נוהג עכשיו. וזה טופס דבריו... ע"כ דבריו גם הראב"ד ז"ל כתב כי מפני שראה שהביא הרב בהלכותיו ענין פרוזבול והסוגיא כולה, נסתפק אם הוא סבור שנוהגת השמטת כספים בזמן הזה או שמא למי שנוהג מדת חסידות הוא שהשמט. ונראה לו דהני כלהו מדת חסידות קא עבדי, והרבה האריך בזה, ע"כ. אך הר"מ ז"ל פסק שנוהגת בזמן הזה דרבנן... וכתב הרמב"ן ז"ל בספר הזכות אני רואה דעת רבינו והגאון ז"ל בשביעית שהיא נוהגת עכשו ויש לי ללמד בה זכות. דבר ברור ומפורש הוא דאין יובל נוהג אלא בזמן שכל יושביה עליה, ואפילו היו עליה אבל היו מעורבבין שבט יהודה בבנימין ושבט בנימין ביהודה אין היובל נוהג, וכי סליק עזרא לאו כלהו ישראל סליק אלא שבט יהודה ובנימין וכוהנים ולוים שגלו לבבל, כמו שמפורש בספר עזרא בכמה מקומות, וכן בדברי הימים, ולא נחלקה לשבטים אלא מעורבים ישבו במקצת כרכים שכבשום עולי בבל. ומזה נלמוד שלא נהג היובל בבית שני. והכי נמי אמרינן בערכין מנו יובלות לקדש שמיטין אבל יובלות משגלו שבט ראובן וגד בטלו לגמרי. ולמאן דמתרץ דהתם עשרת השבטים ירמיהו החזירן מנו יובלות עד שגלו ומשבטלה הארץ בחורבן הבית ודאי בטלו עד הבנין העתידי

במהרה בימינו, שהרי עשרת השבטים לא חזרו בימי עזרא, ומקראות מפורשין הם ואין לי להאריך...

23. שו"ת יביע אומר חלק י - יורה דעה הערות סימן לז

והגאון רבי יוסף ענגיל באוצרות יוסף (עמוד צב) כתב, שאין כאן חזרה ברורה בדעת הראב"ד כלל, שיש לומר דמה שכתב (בחידושו לעבודה זרה ט א) שאף לרבי שביעית נוהגת על כל פנים מדרבנן, זהו לענין שמיתת כספים, שתיקנו כן שלא תשתכח תורת שביעית לגמרי, אבל שמיתת קרקע שהדבר נוגע לחיי נפש, פרנסה של שנה שלמה, יש לומר שלא תקנו וכו'. ע"ש. וכן כתב הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק בשבת הארץ (במבוא עמוד כג), כי לולא דברי הרמב"ן, מסתברא טפי לומר שמשנה אחרונה של הראב"ד היא, שאין השמיטה נוהגת אלא ממדת חסידות,

24. ויקרא פרק כו,

(כג) ואם-באלה לא תוסרו לי והלקתם עמי קרי: (כד) והלקתי אף-אני עמכם בקרי והפיתי אתכם גם-אני שבע על-חטאתיכם: ... (כה) והלקתי עמכם בתמת-קרי ויפרתי אתכם אף-אני שבע על-חטאתיכם: ... (ל) והשמדתי את-במתיכם והכרתי את-חמניכם ונתתי את-פגריכם על-פגרי גלוליכם וגעלה נפשי אתכם: (לא) ונתתי את-עריכם חרפה והשמדתי את-מקדשיכם ולא אריח בריח נחחכם: (לב) והשמתי אני את-הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: (לג) ואתכם אורה בגוים והריתי את-עריכם חרב והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה: (לד) אז תרצה הארץ את-שבתותיה כל ימי השממה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את-שבתותיה: (לה) כל-ימי השממה תשבת את אשר לא-שבתה בשבתותיכם בשבתותם עליה: ... (מב) וזכרתי את-בריתי יעקוב ואף את-בריתי יצחק ואף את-בריתי אברהם אבן וזכרתי את-הארץ תעזב מהם ותרוץ את-שבתותיה בהשממה מהם והם ירצו את-עונם יעו ויבלעו במשפטי מאסו ואת-חקתי געלה נפשם: (מד) ואף-גם זאת בקהיתם בארץ איביהם לא-מאסתי ולא-געלתיים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם: (מה) וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להניח להם לאלהים אני ה': (מו) אלה החקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד-משנה: 25. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י -

הלכה ח-משגלה שכט ראובן ושכט גד וחצי שכט מנשה, בטלו היובלות--שנאמר "ויקראתם דרור בארץ, לכל-ישביה" (ויקרא כה, י), בזמן שכל יושביה עליה: והוא שלא יהיו מערבין שכט בשכט, אלא בלן יושבים בתקנו. בזמן שהיובל נוהג בארץ, נוהג בחוצה לארץ: שנאמר "יובל היא" (ויקרא כה, י); ויקרא כה, יא; ויקרא כה, יב)--בכל מקום, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית.

הלכה ט - ובזמן שהיובל נוהג, נוהג דין עבד עברי, ודין פתי ערי חומה, ודין שדה תרמים, ודין שדה אחזה, ומקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ, והשמטת כספים בכל מקום--מן התורה. ובזמן שאין היובל נוהג, אין נוהג עבד עברי, ולא פתי ערי חומה, ולא שדה אחזה, ולא שדה תרמים, ואין מקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם, וכן השמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שבארנו.

26. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו הלכה טז

ולמה אני אומר במקדש וירושלים, שקדשה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדשת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן, לא קדשה לעתיד לבוא: לפי שקדשת המקדש וירושלים--מפני השכינה, ושכינה אינה בטלה. והרי הוא אומר "והשמדתי את-מקדשיכם" (ויקרא כו, לא); ואמרו חכמים, אף על פי ששוממין, בקדשתו הן עומדים. אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות, אינו אלא מפני שהוא כפוש רבים; וכיון שנלקחה הארץ מידיהם--בטל הכפוש ונפטרה מן התורה מן המעשרות ומן השביעית, שהרי אינה ארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה, לא קדשה בכפוש אלא בחזקה שהחזיקו בה; ולפיכך כל מקום שהחזיקו בו עולי בבל, ונתקדש בקדשת עזרא השנייה--הרי הוא מקדש היום, ואף על פי שנלקחה הארץ ממנו, וחיוב בשביעית ובמעשרות, על הדרך שבארנו בהלכות תרומה.